

17ο ΔΙΚΤΥΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Α' Μεταπολεμική Γενιά

Κι αν σκέφτομαι είναι γιατί η συνήθεια είναι πιο προσιτή από την τύψη

Μανόλης Αναγνωστάκης

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.1

Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος (απόσπασμα)

Το ποίημα (α΄ στροφή) προέρχεται από τη συλλογή «Ο άνθρωπος με το ταμπούρλο» (1956) του Τάσου Λειβαδίτη (1922-1988), ποιητή της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς.

Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος

δεν θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και για το δίκιο.

Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάξεις, τα χείλια σου θα

ματώσουν απ' τις φωνές

το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες — μα ούτε βήμα πίσω.

Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων

Κάθε χειρονομία σου σα να γκρεμίζεις την αδικία.

Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.

Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια

αφίνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις πολιτείες

μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα

αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στη νύχτα του πολέμου

έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς

εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.

Δεν έχεις καιρό

δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου

αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.2

Επίλογος

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Φυσάει στα σταυροδρόμια του κόσμου» (1953) του Τάσου Λειβαδίτη (1922-1988), ποιητή της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς.

Ήταν ένας νέος ωχρός. Καθόταν στο πεζοδρόμιο.

Χειμώνας, κρύωνε.

Τι περιμένεις; Του λέω.

Τον άλλον αιώνα, μου λέει.

Πού να πάω

Όσο για μένα, έμεινα πάντα ένας πλανόδιος πωλητής αλλοτινών πραγμάτων,
αλλά ... αλλά ποιος σήμερα ν' αγοράσει ομπρέλες από αρχαίους κατακλυσμούς.

Χρωματίζω πουλιά και περιμένω να κελαηδήσουν

Αλλά μια μέρα δεν άντεξα.

Εμένα με γνωρίζετε, τους λέω.

Όχι, μου λένε.

Έτσι πήρα την εκδίκησή μου και δε στερήθηκα ποτέ τους μακρινούς ήχους.

Τραγουδάω, όπως τραγουδάει το ποτάμι

Κι ύστερα στο νοσοκομείο που με πήγαν βιαστικά...

Τι έχετε, μου λένε.

Εγώ; Εγώ τίποτα, τους λέω. Μόνο πέστε μου γιατί μας μεταχειρίστηκαν,
μ' αυτόν τον τρόπο.

Το βράδυ έχω βρει έναν ωραίο τρόπο να κοιμάμαι.

Τους συγχωρώ έναν – έναν όλους.

Άλλοτε πάλι θέλω να σώσω την ανθρωπότητα,
αλλά εκείνη αρνείται.

Όμως απόψε, βιάζομαι απόψε,
να παραμερίσω όλη τη λησμονιά
και στη θέση της ν' ακουμπήσω,
μια μικρή ανεμώνη.

Κύριε, αμάρτησα ενώπιόν σου, ονειρεύτηκα πολύ
μια μικρή ανεμώνη. Έτσι ξέχασα να ζήσω.

Μόνο καμιά φορά μ' ένα μυστικό που το 'χα μάθει από παιδί,
ξαναγύριζα στον αληθινό κόσμο, αλλά εκεί κανείς δε με γνώριζε.
Σαν τους θαυματοποιούς που όλη τη μέρα χάρισαν τ' όνειρα στα παιδιά
και το βράδυ γυρίζουν στις σοφίτες τους πιο φτωχοί κι απ' τους αγγέλους.

Ζήσαμε πάντοτε αλλού.

Και μόνο όταν κάποιος μας αγαπήσει, ερχόμαστε για λίγο
κι όταν δεν πεθαίνει ό ένας για τον άλλον είμαστε κιόλας νεκροί.

Sos, sos, sos, sos

Φυσάει απόψε φυσάει,
τρέχουν οι δρόμοι λαχανιασμένοι φυσάει,
κάτω από τις γέφυρες φυσάει,
μες στις κιθάρες φυσάει.

Φυσάει απόψε φυσάει,
μες στις κιθάρες φυσάει.

Δωσ' μου το χέρι σου φυσάει,
δώσ' μου το χέρι σου

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.3

IV

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Αυτό το αστέρι είναι για όλους μας» (1952) του ποιητή Τάσου Λειβαδίτη (1922-1988).

Ναϊ αγαπημένη μου,
έμεϊς γι' αυτά τὰ λίγα κι απλά πράγματα πολεμάμε
για νὰ μπορούμε νὰ 'χουμε μία πόρτα, ἕν' ἄστρο, ἕνα σκαμνὶ
ἕνα χαρούμενο δρόμο τὸ πρωὶ
ἕνα ἤρεμο ὄνειρο τὸ βράδι.
Γιὰ νὰ 'χουμε ἕναν ἔρωτα ποὺ νὰ μὴ μᾶς τὸν λερώνουν

Ένα τραγούδι που νά μπορούμε νά τραγουδάμε

Όμως αὐτοὶ σπᾶνε τὶς πόρτες μας
πατᾶνε πάνω στὸν ἔρωτά μας.
Πρὶν ποῦμε τὸ τραγούδι μας
μᾶς σκοτώνουν.

Μᾶς φοβοῦνται καὶ μᾶς σκοτώνουν.
Φοβοῦνται τὸν οὐρανὸ που κοιτάζουμε
φοβοῦνται τὸ πεζούλι που ἀκουμπᾶμε
φοβοῦνται τὸ ἀδράχτι τῆς μητέρας μας καὶ τὸ ἀλφαβητάρι τοῦ παιδιοῦ μας
φοβοῦνται τὰ χέρια σου που ξέρουν νά ἀγαλιάζουν τόσο τρυφερὰ
καὶ νά μοχτοῦν τόσο ἀντρίκια
φοβοῦνται τὰ λόγια που λέμε οἱ δύο μας με φωνὴ χαμηλωμένη
φοβοῦνται τὰ λόγια που θὰ λέμε αὔριο ὅλοι μαζί
μᾶς φοβοῦνται, ἀγάπη μου, καὶ ὅταν μᾶς σκοτώνουν
νεκροὺς μᾶς φοβοῦνται πιὸ πολὺ.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.4

Επιτύμβιον

Το ποίημα προέρχεται ἀπὸ τὴ συλλογὴ «Ὁ Στόχος» (1970) τοῦ ποιητῆ Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005).

Πέθανες – κι ἐγίνες και συ: ο καλός.

Ὁ λαμπρὸς ἄνθρωπος, ο οικογενειάρχης, ο πατριώτης.

Τριάντα ἐξὶ στέφανα σε συνοδέψανε, τρεῖς λόγοι αντιπροέδρων,
εφτά ψηφίσματα για τις υπέροχες υπηρεσίες που προσέφερες.

Α, ρε Λαυρέντη, ἐγὼ που μόνο το ‘ξερα τι κάθαρμο ἴσουν,
τι κάλπικος παρὰς, μια ολόκληρη ζωὴ μέσα στο ψέμα.
Κοιμοῦ ἐν εἰρήνῃ δε θα ‘ρθω τὴν ησυχία σου να ταραξῶ.
(Ἐγὼ μια ολόκληρη ζωὴ μες στη σιωπὴ θα τὴν εξαγοράσω
πολύ ακριβὰ κι ὄχι με τίμημα το θλιβερό σου το σαρκίο).

Κοιμού εν ειρήνη. Ως ήσουν πάντα στη ζωή: ο καλός,
ο λαμπρός άνθρωπος, ο οικογενειάρχης, ο πατριώτης.

Δε θα 'σαι ο πρώτος ούτε δα κι ο τελευταίος.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.5

Οι νέοι της Σιδώνος, 1970

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Ο Στόχος» (1970) του Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005), ποιητή της Α' Μεταπολεμικής Γενιάς.

Κανονικά δεν πρέπει να 'χουμε παράπονο
Καλή κι εγκάρδια η συντροφιά σας, όλο νιάτα,
Κορίτσια δροσερά - αρτιμελή αγόρια
Γεμάτα πάθος κι έρωτα για τη ζωή και για τη δράση.
Καλά, με νόημα και ζουμί και τα τραγούδια σας
Τόσο, μα τόσο ανθρώπινα, συγκινημένα,
Για τα παιδάκια που πεθαίνουν σ' άλλην ήπειρο
Για ήρωες που σκοτώθηκαν σ' άλλα χρόνια,
Για επαναστάτες Μαύρους, Πράσινους, Κιτρινωπούς,
Για τον καημό του γένει πάσχοντος Ανθρώπου.
Ιδιαιτέρως σας τιμά τούτη η συμμετοχή
Στην προβληματική και στους αγώνες του καιρού μας
Δίνετε ένα άμεσο παρόν και δραστικό - κατόπιν τούτου
Νομίζω δικαιούστε με το παραπάνω
Δυο δυο, τρεις τρεις, να παίξετε, να ερωτευθείτε,
Και να ξεσκάσετε, αδελφέ, μετά από τόση κούραση.

(Μας γέρασαν προώρως, Γιώργο, το κατάλαβες;)

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.6

Θεσσαλονίκη, Μέρες 1969 μ.Χ.

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Ο Στόχος» (1970) του ποιητή Μανόλη Αναγνωστάκη (1925-2005).

Στην οδό Αιγύπτου -πρώτη πάροδος δεξιά-

Τώρα υψώνεται το μέγαρο της Τράπεζας Συναλλαγών

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως.

Και τα παιδάκια δεν μπορούνε πια να παίζουνε από

τα τόσα τροχοφόρα που περνούνε.

Άλλωστε τα παιδιά μεγάλωσαν, ο καιρός εκείνος πέρασε που ξέρατε

Τώρα πια δε γελούν, δεν ψιθυρίζουν μυστικά, δεν εμπιστεύονται,

Όσα επιζήσαν, εννοείται, γιατί ήρθανε βαριές αρρώστιες από τότε

Πλημμύρες, καταποντισμοί, σεισμοί, θωρακισμένοι στρατιώτες,

Θυμούνται τα λόγια του πατέρα: εσύ θα γνωρίσεις καλύτερες μέρες

Δεν έχει σημασία τελικά αν δεν τις γνώρισαν, λένε το μάθημα

οι ίδιοι στα παιδιά τους

Ελπίζοντας πάντοτε πως κάποτε θα σταματήσει η αλυσίδα

Ίσως στα παιδιά των παιδιών τους ή στα παιδιά των παιδιών

των παιδιών τους.

Προς το παρόν, στον παλιό δρόμο που λέγαμε, υψώνεται

η Τράπεζα Συναλλαγών

-εγώ συναλλάσσομαι, εσύ συναλλάσσεσαι, αυτός συναλλάσσεται-

Τουριστικά γραφεία και πρακτορεία μεταναστεύσεως

-εμείς μεταναστεύουμε, εσείς μεταναστεύετε, αυτοί μεταναστεύουν-

Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει, έλεγε κι ο Ποιητής¹

Η Ελλάδα με τα ωραία νησιά, τα ωραία γραφεία,

τις ωραίες εκκλησιές

Η Ελλάς των Ελλήνων².

¹ Αναφέρεται στον 1^ο στίχο του ποιήματος του Γιώργου Σεφέρη, «Με τον τρόπο του Γ.Σ.», στο οποίο ο ποιητής, περιδιαβαίνοντας σε τουριστικούς και αρχαιολογικούς τόπους της μεσοπολεμικής Ελλάδας, εστιάζεται στα αισθήματα αλλοτρίωσης, απραξίας και στασιμότητας, που αποδίδουν τη σχέση των ανθρώπων με τον τόπο, το παρελθόν, τους γύρω τους αλλά και τον εαυτό τους.

² Υπαινίσσεται το σύνθημα της Χούντας, «Ελλάς Ελλήνων Χριστιανών».

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.7

Τα χελιδόνια μου

Ο Μίλτος Σαχτούρης (1919-2005) ήταν ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Το σκεύος» του 1971.

Δε σας γνωρίζω εφέτος
καημένα χελιδόνια μου
πετάτε άραγε όπως άλλοτε
ή μήπως σε ρόδες πάνω να κυλάτε
όμως το μάτι σας γιατί έτσι μεγάλωσε
τεράστιο
τεράστιο και πορφυρό
μονάχα ο ουρανός σάς έχει απομείνει
μα να 'ναι για σας τώρα Ουρανός;

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.8

Ο στρατιώτης ποιητής

Ο Μίλτος Σαχτούρης (1919-2005) ήταν ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο κόσμο» του 1958.

Δέν έχω γράψει ποιήματα
μέσα σε κρότους
μέσα σε κρότους
κύλησε ή ζωή μου

Τή μιαν ημέρα έτρεμα
τήν άλλην άνατρίχιαζα
μέσα στò φόβο
μέσα στò φόβο
πέρασε ή ζωή μου

Δέν έχω γράψει ποιήματα

δέν ἔχω γράψει ποιήματα
μόνο σταυρούς
σὲ μνήματα
καρφώνω

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.9

Αστεροσκοπείο

Ο Μίλτος Σαχτούρης (1919-2005) ήταν ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Παραλογαίς» του 1948.

Διαρρήχτες του ήλιου
δεν είδαν ποτέ τους πράσινο κλωνάρι
δεν άγγιξαν φλογισμένο στόμα
δεν ξέρουν τί χρώμα έχει ο ουρανός

Σε σκοτεινά δωμάτια κλεισμένοι
δεν ξέρουν αν θα πεθάνουν
παραμονεύουν
με μαύρες μάσκες και βαριά τηλεσκόπια
με τ' άστρα στην τσέπη τους βρομισμένα με ψίχουλα
με τις πέτρες των δειλών στα χέρια
παραμονεύουν σ' άλλους πλανήτες το φως

Να πεθάνουν

Να κριθεί κάθε Άνοιξη από τη χαρά της
από το χρώμα του το κάθε λουλούδι
από το χάδι του το κάθε χέρι
απ' τ' ανατρίχιασμά του το κάθε φιλί

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.10

Το ψωμί

Ο Μίλτος Σαχτούρης (1919-2005) ήταν ποιητής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Τα φάσματα ή η χαρά στον άλλο δρόμο» του 1958.

Ένα τεράστιο καρβέλι, μια πελώρια φρατζόλα ζεστό
ψωμί είχε πέσει στο δρόμο από τον ουρανό
ένα παιδί με πράσινο κοντό βρακάκι και με μαχαίρι
έκοβε και μοίραζε στον κόσμο γύρω
όμως και μια μικρή, ένας μικρός άσπρος άγγελος κι αυτή
μ' ένα μαχαίρι έκοβε και μοίραζε
κομμάτια γνήσιο ο υ ρ α ν ό
κι όλοι τώρα τρέχαν σ' αυτή, λίγοι πηγαίναν στο ψωμί,
όλοι τρέχανε στο μικρόν άγγελο που μοίραζε ο υ ρ α ν ό

Ας μη το κρύβουμε
διψάμε για ουρανό!

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.11

Ο καιόμενος

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Μεταίχμιο Β'» (1957) του ποιητή Τάκη Σινόπουλου (1917-1981). Αναφέρεται στο φαινόμενο της αυτοπυρπόλησης, έσχατης πράξης διαμαρτυρίας απελπισμένων ιδεολόγων.

Κοιτάχτε μπήκε στη φωτιά! είπε ένας απ' το πλήθος.
Γυρίσαμε τα μάτια γρήγορα. Ήταν
Στ' αλήθεια αυτός που απόστρεψε το πρόσωπο, όταν του
μιλήσαμε. Και τώρα καίγεται. Μα δε φωνάζει βοήθεια.
Διστάζω. Λέω να πάω εκεί. Να τον αγγίξω με το χέρι μου.
Είμαι από τη φύση μου φτιαγμένος να παραξενεύομαι.
Ποιος είναι τούτος που αναλίσκεται περήφανος;
Το σώμα του το ανθρώπινο δεν τον πονά;
Η χώρα εδώ είναι σκοτεινή. Και δύσκολη. Φοβάμαι.

Ξένη φωτιά μην την ανακατεύεις, μου είπαν.
Όμως εκείνος καίγονταν μονάχος. Καταμόναχος.
Κι όσο αφανίζονταν τόσο άστραφτε το πρόσωπο.
Γινόταν ήλιος.
Στην εποχή μας όπως και σε περασμένες εποχές
άλλοι είναι μέσα στη φωτιά κι άλλοι χειροκροτούνε.
Ο ποιητής μοιράζεται στα δυο.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.12

Πώς έγινε ένας κακός άνθρωπος

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Του κόσμου» (1978) της ποιήτριας Ελένης Βακαλό (1921-2001).

Θα σας πω πώς έγινε
Έτσι είναι η σειρά

Ένας μικρός καλός άνθρωπος αντάμωσε στο
δρόμο του έναν χτυπημένο
Τόσο δα μακριά από κείνον ήτανε πεσμένος και λυπήθηκε
Τόσο πολύ λυπήθηκε
που ύστερα φοβήθηκε

Πριν κοντά του να πλησιάσει για να σκύψει να
τον πιάσει, σκέφτηκε καλύτερα
Τι τα θες τι τα γυρεύεις
Κάποιος άλλος θα βρεθεί από τόσους εδώ γύρω,
να ψυχοπονέσει τον καημένο
Και καλύτερα να πούμε
Ούτε πως τον έχω δει

Και επειδή φοβήθηκε
Έτσι συλλογίστηκε

Τάχα δεν θα είναι φταίχτης, ποιον χτυπούν χωρίς να φταίξει;
Και καλά του κάνουνε αφού ήθελε να παίξει με τους άρχοντες
Άρχισε λοιπόν και κείνος
Από πάνω να χτυπά

Αρχή του παραμυθιού καλημέρα σας

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.13

Τα αντικλείδια

Το ποίημα προέρχεται από την ομώνυμη συλλογή (1988) του ποιητή Γιώργη Παυλόπουλου (1924-2008).

Ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.
Πολλοί κοιτάζουν μέσα χωρίς νά βλέπουν
τίποτα καί προσπερνοῦνε. Ὅμως μερικοί
κάτι βλέπουν, τό μάτι τους ἀρπάζει κάτι
καί μαγεμένοι πηγαίνουνε νά μποῦν.
Ἡ πόρτα τότε κλείνει. Χτυπᾶνε μὰ κανείς
δέν τούς ἀνοίγει. Ψάχνουνε γιά τό κλειδί.
Κανείς δέν ξέρει ποιός τό ἔχει. Ἀκόμη
καί τή ζωή τους κάποτε χαλᾶνε μάταια
γυρεύοντας τό μυστικό νά τήν ἀνοίξουν.
Φτιάχνουν ἀντικλείδια. Προσπαθοῦν.
Ἡ πόρτα δέν ἀνοίγει πιά. Δέν ἄνοιξε ποτέ
γιά ὅσους μπόρεσαν νά ἴδοῦν στό βάθος.
Ἴσως τά ποιήματα πού γράφτηκαν
ἀπό τότε πού ὑπάρχει ὁ κόσμος
εἶναι μιά ἀτέλειωτη ἀρμαθιά ἀντικλείδια
γιά ν' ἀνοίξουμε τήν πόρτα τῆς Ποίησης.
Μά ἡ Ποίηση εἶναι μιά πόρτα ἀνοιχτή.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.14

Δυο ἄνθρωποι

Το ποίημα προέρχεται από την συλλογή «Χρόνια της πέτρας» (1953) του ποιητή Τίτου Πατρίκιου (1928).

Αν είδες ποτέ στη μέση του δρόμου
δυο ανθρώπους να τους πηγαίνουν με χειροπέδες
δεν αποκλείεται ο ένας να ήμουν εγώ
που με ξαναστέλναν εξορία.

Και κείνο το πρωί είχα σαν και σένα
τόσα όνειρα
για τη δουλειά που θα 'βρισκα,
για έναν περίπατο στα φώτα και την ασφάλτο,
για λίγο ήλιο...
Και κείνος
που ξαφνικά τα σίδερα τον δέσαν στο κορμί μου
είχε και κείνος χαραγμένα τα όνειρά του
στο αυστηρό του πρόσωπο.
(Τον πήρανε χαράματα στις έξι από τη γυναίκα του).

Όταν βλέπεις στο δρόμο δυο ανθρώπους
με χειροπέδες
μη νομίσεις τίποτα περισσότερο
μη νομίσεις τίποτα λιγότερο.

Δυο άνθρωποι.
Σαν και σένα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.15

I

Το ποίημα προέρχεται από την συλλογή «Κίχλη» (2012) του ποιητή Τίτου Πατρίκιου (1928).

Εκεί που αναρωτιέσαι για πράγματα που πρώτη φορά αντικρίζεις
για πράγματα χιλιοειπωμένα που έχουνε πια περάσει
για πράγματα που ξαφνιάζουν κι ας γίνονται κάθε μέρα
για πράγματα που έλεγες δεν θα συμβούν ποτέ
και τώρα συμβαίνουν μπρος στα μάτια σου
γι' άλλα που επαναλαμβάνονται μ' ελάχιστες παραλλαγές
για πράγματα που πουλιούνται μόλις πιάσουν κατάλληλη τιμή
για πράγματα που σάπισαν με το πέρασμα του καιρού
ή που ήσαν σάπια απ' την αρχή και δεν το έβλεπες
εκεί που απορείς για πράγματα που μπόρεσες να κάνεις
για πράγματα σοβαρά ή ανόητα που ρίσκαρες τη ζωή σου
για πράγματα σημαντικά που τα κατάλαβες αργότερα
για πράγματα που τα φοβήθηκες κι απέφυγες ν' αναλάβεις
για πράγματα που τα προγραμματίσες και δεν σου βγήκαν
γι' άλλα που τα σχεδίασαν άλλοι και βγήκαν διαφορετικά
για πράγματα που σου έτυχαν χωρίς να τα περιμένεις
για πράγματα που μόνο τα ονειρεύτηκες
και κάποτε, μία στις χίλιες, πραγματώθηκαν...

Εκεί απάνω σε βρίσκει η ποίηση.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.16

Το βιβλίο

Το ποίημα προέρχεται από τη συλλογή «Ευθύτης οδών» του ποιητή της Α' Μεταπολεμικής γενιάς Άρη Αλεξάνδρου (1922-1978).

Είχανε ξεχάσει ποιο είταν το βιβλίο

συμφωνούσαν όμως όλοι πως το διάβαζε την ώρα που μπήκαν στην ακτίνα
μ' έναν μακρύ κατάλογο.

Διάβαζε κι όταν έγινε σιωπή κ' οι αρβύλες των φυλάκων

ηχούσαν στο προαύλιο σαν τα χώματα που πέφτουν πάνω στην νεκρόκασα.

Διάβαζε κι όταν πέρναγαν έναν-έναν τους θαλάμους κι ακουγόntonτουσαν ξερά επίθετα κι ονόματα

και το πατρώνυμο στο τέλος

χαριστική βολή.

Σε ποιο σπίτι σε τι δέντρα να τον είχε παρασύρει το βιβλίο

σε ποιο βράχο να 'χε κάτσει με τα γυμνά του πόδια μες στον αφρό της θάλασσας

δεν ήξερε κανένας να μου πει.

Μόνο πως όταν τον διακόψαν

το 'κλεισε με παράπονο κ' είπε πως είταν όμορφο

κρίμα που δεν του 'μεινε καιρός να το τελειώσει.

Θα προσπαθήσω να το βρω εκείνο το βιβλίο.

Θα τ' ανοίξω στην τσακισμένη του σελίδα

και

αν αξιωθώ

θα το διαβάσω ως το τέλος.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.17

Φρόντισε

Το ποίημα περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ευθύτης οδών» (1953) του ποιητή της Α' Μεταπολεμικής γενιάς Άρη Αλεξάνδρου (1922-1978).

Φρόντισε οι στίχοι σου να σπονδυλωθούν

με τις αρθρώσεις των σκληρών των συγκεκριμένων λέξεων.

Πάσχισε να 'ναι προεκτάσεις της πραγματικότητας

όπως κάθε δάκτυλο είναι μια προέκταση στο δεξί σου χέρι.

Έτσι μονάχα θα μπορέσουν σαν την παλάμη του γιατρού

να συνεφέρουν με χαστούκια

όσους λιποθύμησαν

μπροστά στο άδειο πρόσωπό τους.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.18**Αριάγνη (απόσπασμα)**

Ο Στρατής Τσίρκας (1911-1980) ήταν ένας από τους σημαντικότερους πεζογράφους της Α΄ Μεταπολεμικής γενιάς και των ελληνικών γραμμάτων γενικότερα. Το απόσπασμα προέρχεται από τον δεύτερο τόμο του τρίτομου μυθιστορήματος «Ακυβέρνητες Πολιτείες». Η δράση εκτυλίσσεται, διαδοχικά, στην Ιερουσαλήμ, στο Κάιρο και στην Αλεξάνδρεια. Κεντρικό πρόσωπο και στα τρία: ο Σιμωνίδης ή Καλογιάννης, ανθυπολοχαγός των ελληνικών στρατιωτικών τμημάτων που είχαν σχηματιστεί στην Αίγυπτο, μετά την κατάληψη της Ελλάδας από τους Γερμανούς. Είναι μέλος αριστερής οργάνωσης και εμπλέκεται στις πολιτικές δραστηριότητες της εποχής.

Για χάρη του ξένου η Αριάγνη μαγείρευε μοσχαράκι λεμονάτο με πράσινες ελιές, τσακιστές. Το τραπέζι ήταν στρωμένο στο βάθος του αντρεί, κάτω από τα τρία παράθυρα. Ένας κίτρινος κλαδωτός μουσαμάς χρησίμευε για τραπεζομάντηλο. Τα ρουθούνια του Διονύση, μόλις μύρισε την πικρή μυρουδιά της σάλτσας, παίζανε μ' ευχαρίστηση. Γρήγορα όμως κατάλαβε πως το κρέας δευτεριότατα ήτανε για χάρη του ξένου και κατσούφιασε. Τα κορίτσια το μεσημέρι το περνούσαν στο πόδι με τίποτε σάντουιτς που αγόραζαν απ' τους μπουφέδες κοντά στο γραφείο τους, για να μην κάνουν τόσο δρόμο πηγαινέλα και κουράζονται. Ο Νίκος, στριμωγμένος δίπλα στην Αριάγνη, έτρωγε βιαστικά για να προφτάσει τον απογευματινό κώδωνα. Ο ξένος είπε δυο λόγια για τον καιρό, μα ο Διονύσης του αποκρίθηκε μ' ένα μουγκριτό σκύβοντας κι άλλο μέσα στο πιάτο του. Έξω ο καιρός σκοτείνιαζε, το γύριζε σε μπόρα. Η Αριάγνη σηκώθηκε να ετοιμάσει το παλτό του Νίκου. Ήτανε καμωμένο από προβιά, γεμάτο μελανιές απ' τον καιρό που το φορούσε ο Μιχάλης, όταν πρωτοπήγε στο Δημοτικό. Πάνω στην ώρα έφτασε κι ο Σταμάτης. Στη μπλε ανοιχτή στολή του φαίνονταν κίτρινοι λεκέδες από τη σκόνη και τις ψιχάλες που είχαν καθίσει πάνω της.

— Μου φυλάξατε φαΐ, για το φάγατε όλο;

Ο Διονύσης τον υποδέχτηκε ανοίγοντας τα χέρια που βαστούσαν το πιρούνι και το μαχαίρι.

— Κάτσε, μωρέ Σταμάτη, κι η μάνα σου σήμερα το 'ριξε στα χουβαρνταλίκια.

Η Αριάγνη πήρε το πιάτο της όπως ήτανε γεμάτο και πήγε στην κουζίνα. Γύρισε με το δικό της και του Σταμάτη, σερβιρισμένα. Μα το μεγάλο κομμάτι το κρέας, βρισκόταν τώρα στου Σταμάτη. Ο Νίκος έσπρωξε μακριά το πιάτο του. Χόρτασε, κι ύστερα, βιαζόταν να προφτάσει πριν να μπούνε τα παιδιά στην τάξη. Μα η Αριάγνη με θυμωμένα μάτια έφερε πάλι το πιάτο μπροστά του.

— Φάε το κρέας σου χωρίς ψωμί κι ύστερα φεύγα, του λέει.

— Όστε τραυματίας του Αλαμίν είπε ο Διονύσης που η παρουσία του Σταμάτη τον έκανε ομιλητικό.

— Όχι ακριβώς, είπε ο ξένος. Ήταν ένα ηλίθιο ατύχημα στην Κυρηναική. Πήγα και χώθηκα κάτω από τις βόμβες που άδειαζε ένα γερμανικό μεταγωγικό από το φιλιστρίνι του. Δεν ήμουν καν σε υπηρεσία.

— Σα να λέμε παράσημο γιοκ.

— Παράσημο; Μήτε το σκέφτηκα. Εσείς τι πήρατε για τη σφαίρα που φάγατε;

— Α, σου το 'πε ο Μιχάλης;

— Και είναι μάλιστα πολύ περήφανος.

Η Αριάγνη σήκωσε τους ώμους, αλλά δεν είπε τίποτα.

— Φαίνεται πως η μάνα έχει άλλη γνώμη, παρατήρησε πειραχτικά ο Σταμάτης.

— Η μάνα σου για πολλά πράγματα έχει αλλόκοτες γνώμες.

Η Αριάγνη δε μίλησε. Σηκώθηκε, πήρε από το χέρι το Νίκο και τον πήγε στην πόρτα. Εκεί γονάτισε για να του φορέσει το παλτό.

— Καλά που δεν ήμουν με τους απεργοσπάστες όταν πληγώθηκα, είπε ο Διονύσης κοροϊδευτικά. Θα 'μαστε στα χωρίσματα από τότε.

— Μα ποια είναι η διαφορά σας; ρώτησε ο ξένος.

— Την απεργία εγώ την οργάνωσα. Ήταν κανένα χρόνο μετά που τέλειωσε ο άλλος πόλεμος. Δούλευα σ' ενός Ελβετού, ζαχαροπλαστείο και μπαρ με δυο υποκαταστήματα. Όλα τα χρόνια του πολέμου κέρδιζε λεφτά με τη σέσουλα. Όταν άρχισαν να φεύγουν οι στρατοί, σκέφτηκε να κάνει οικονομίες. Σιγά σιγά, δίχως να το καταλάβουμε, μας έβαζε δίπλα για βοηθό κι από έναν ιθαγενή. Αυτοί, καταλαβαίνεις, γομάρια, ό,τι και να τους δώσεις σου λένε κι ευχαριστώ. Να μη στα πολυλογώ του το 'βαλα κοφτά. Μουσιού Ζακέ, του λέω, εδώ δεν είναι αστεία, παίζεται το ψωμί των παιδιών μας. Αν ως το Σάββατο δε διώξεις τους αραπάδες, την Κυριακή θ' απεργήσουμε. Την Κυριακή μαζευτήκαμε έξω από το κεντρικό, γκαρσόνια, σερβιτόροι, μπάρμεν, μαιτρ-ντ' στέλ, Γραικοί και Ιταλοί. Είχε φέρει ο καλός σου αστυνομία κι έζωσε το κατάστημα. Μέσα, μαζί του, είχε μείνει μόνο ένας Γραικός, ένας Θωμάς, όνομα και πράμα, ευνοούμενός του. Βγήκε ο μπαγάσας στην πόρτα και μου φώναξε: «Διονύση, έλα στα συγκαλά σου, εδώ θα χυθεί αίμα». Σηκωθήκαμε και πήγαμε στο Συνδικάτο να δούμε τι θα κάνουμε. Πέρασαν έτσι τρεις μέρες. Ο Ελβετός πήρε σβάρνα τα μπερμπερίνικα καφενεία και προσλάμβανε μαύρους. Και τώρα; είπαμε. Μαζευτήκαμε πάλι μπρος στο κεντρικό και φωνάζαμε: Προδότη, παραδόπιστε, σουνετεμένε! Ένας Ιταλός, είχε φέρει μαζί του μια κάμα, καλαμπρέζικη: «Αβάντι φρατέλλι Κριστιάνοι» λέει και προχωράει καταπάνω στους χωροφύλακες. Βγήκε πάλι ο Θωμάς με το πιστόλι του Ελβετού στο χέρι. Οι δικοί μας κώλωσαν. Εγώ, το Θωμά τον ήξερα καλά. Του είχα βαφτίσει ένα παιδί και την πρώτη μέρα της απεργίας μού τον είχε στείλει τ' αφεντικό για να μ' αγοράσει. Λέω μέσα μου: Μπα, δε του πάει η καρδιά να τραβήξει. Και προχώρησα. Μόνος μου. Τότε μου την έφεξε στο μερί κι έπεσα κάτω.

— Δεν προσπαθήσατε να τραβήξετε στην απεργία και τους μπερμπερίνους; ρώτησε ο ξένος.

- Να τους κάνουμε τι; Για να τους ανοίγουμε τα μάτια; Και τι νόημα θα είχε τότε;
- Πώς φαίνεσαι πως έρχεσαι απ' έξω, είπε ο Σταμάτης. Εδώ δεν είναι Ελλάδα. Ο ντόπιος θέλει κουρμπάτσι για να σε φοβάται, αλλιώς χάθηκες.
- Για σταθείτε, είπε ο ξένος. Μπορεί να είμαι καινουριοφερμένος, μα την ιστορία του εργατικού κινήματος στον τόπο σας θαρρώ πως την ξέρω. Δεν είναι στα 1899 που κατέβηκαν οι τσιγαράδες του Βαφειάδη και του Μελαχροινού, Αραπάδες κι Ευρωπαίοι μαζί και την κέρδισαν την απεργία; Και στα 1911 πάλι οι τσιγαράδες στην Αλεξάντρεια δε νίκησαν, επειδή αρνήθηκαν να χωριστούνε σε ντόπιους κι Ευρωπαίους;
- Στα 1911 δεν είχα ακόμα γεννηθεί, έκανε χωρατεύοντας ο Σταμάτης.
- Κυρά, είπε ο Διονύσης στην Αριάγνη. Τι τον αγριοκοιτάς έτσι; Σωστά λέει το παιδί. Κι ύστερα άλλο τσιγαράς κι άλλο γκαρσόνι. Οι τσιγαράδες είναι, πώς να το πω, εργάτες, χέρια. Τ' αφεντικό δε σε ρωτάει αν είσαι ψηλός, κοντός, κακοσούσουμος, ξέρεις γλώσσες, έχεις τρόπους. Μετράει με τη χιλιάδα και σε πληρώνει. Ενώ το γκαρσόνι είναι άλλο πράμα: Πληρώνει πρόσωπο, με καταλαβαίνεις;
- Και πώς τελείωσε η απεργία; ρώτησε ο ξένος.
- Με συμβιβασμό. Ήρθε στο νοσοκομείο και με βρήκε κάποιος Μίστερ Μπράουν, της Μυστικής. Για να γλιτώσει το Θωμά, κατάλαβες, να μη του κάνω μήνυση. Τα έξοδα και τα μεροκάματα τα 'παιρνε απάνω του τ αφεντικό. Μ' αυτόν λοιπόν το Μίστερ Μπράουν το δουλέψαμε το ζήτημα και βρήκαμε λύση. Οι μπερμπερίνοι δε θα παύανε, μόνο θα μπαίνανε κάτω από τις διαταγές των γκαρσονιών. Εμείς θα τους προσλαμβάναμε, εμείς θα πλερώναμε, εμείς θα τους παύαμε όταν δεν μας έκαναν. Φυσικά και τα πουρμπουάρ τους εμείς τα εισπράτταμε. Τ' αφεντικό δεν είχε πια να κάνει τίποτα μαζί τους. Ήταν δικοί μας υπηρέτες.
- Σπουδαίο κεφάλι αυτός ο Μπράουν, είπε ο ξένος.
- Το γελάς; Και βέβαια ήταν σπουδαίος. Απόδειξη πως η λύση του βαστάει ως σήμερα. Φυσικά, στα καφενεία που οι ιδιοκτήτες τους είναι αραπάδες δεν ανακατευόμαστε. Αλλά ποιος Ευρωπαίος πηγαίνει στα καφενεία τους; Μόνο κάτι ξεπεσμένοι.
- Και στο συνδικάτο δεν τους δέχεστε;
- Ποτέ. Αλλά μάθανε και κάνανε τώρα το δικό τους. Κάτι νεοτεριστές μάλιστα, σαν το γιο μου το Μιχάλη, λένε πως πρέπει να γίνει συγχώνευση. Μα όσο ζει ο Διονύσης ο Σαρίδης τέτοιο πράμα δε θα το δουν.
- Αυτά είναι μεγαλοϊδεατισμοί, έκανε ο Σταμάτης ανάβοντας τσιγάρο.

Η Αριάγνη αμίλητη τράβηξε από μπρος του το άδειο πιάτο, τον έσπρωξε με τον αγκώνα για να της κάνει τόπο, έβαλε το πιάτο στην άκρη του τραπεζιού, και με την κόψη της παλάμης σκούπιζε μέσα τα ψίχουλα.

— Εσύ, Κυρά, τι λες; την πείραξε ο Διονύσης.

Η Αριάγνη τον κοιτούσε με τα μαύρα μάτια της και δεν έλεγε τίποτα.

Μάτια που σε κοιτούνε και δε σαλεύουνε. Μάτια που μαλώνουνε. Η βροχή δυνάμωσε κι ο κόσμος σκοτείνασε. Το παιδί με την προβιά. Θα του κόψει τουλάχιστο να χωθεί σε καμιά πόρτα για να μη βρέχεται; Αχ, παιδί μου Σταμάτη, αχ Καλλιόπη και Ουρανία, αχ κύρη τους εσύ που τους τα έμαθες αυτά. Γιατί γουμάρια; Γιατί κουρμπάτσι; Εκεί που είναι ο πόνος κι ο ιδρώτας και τα δάκρυα, εκεί δεν είναι ο άνθρωπος; Γιατί λοιπόν σκάβετε ένα χαντάκι και χωρίζετε; Πού θα σας βγάλουν αυτά τα μυαλά; Τρέμω. Θα 'θελα να μη ζω. Να μη δούνε τα μάτια μου. Θα έρθει μέρα. Βλέπω κόσμο να στριμώχνεται στις προκουμαίες με βουνά γύρω τους τις βαλίτσες και τους μπόγους και τα στρώματα. Και πίσω τους τάφοι γονιών, προγόνων, τάφοι μικρών παιδιών αφημένοι στο έλεος του Θεού. Δίχως καντήλι, δίχως έναν κουβά νερό να ξεδιψάσουν τα κόκαλά τους. Κι όλο το μόχθο, τις γιορτές, τις αγκούσες, πενήντα, ογδόντα, εκατό χρόνων, να θαρρείτε πια πως τις παίρνετε μαζί σας γιατί καρφώσατε όπως όπως μέσα σε σανιδένια μπατάλικα σεντούκια τα έπιπλα και το ρουχισμό και τα σκεύη σας και τίποτε θυμητικά μικροπράγματα. Και θα νομίζετε πως μια και κουβαλήσατε τα πράγματα σώσατε μαζί τους τη χαρά και τους έρωτες και τις ελπίδες και τα μεθύσια. Τίποτα δε σώσατε. Μόνο άψυχα πράγματα που κάποτε σταθήκαν μάρτυρες. Θα τα στήσετε κάτω από άλλον ουρανό και θα δείτε πως δε θα σας μιλούν, δε θα σας λένε αυτά που περιμένετε. Γιατί θα τα ζεσταίνουν άλλα χνώτα, άλλα βλέμματα, άλλες φωνές. Μη χάνετε κι ακούστε που σας λέω. Μια ζωή που έζησες, την έζησες, δεν τη βρίσκεις αλλού. Γιατί την έζησες μέσα σε μυρουδιές, μέσα σε φώτα, μέσα σε ήλιους και βροχές, μέσα σ' ανθρώπους. Κι αυτά όλα θα μένουν πίσω σου και θα τ' αναζητάς. Θα τριγυρίζετε σαν άταφοι νεκροί που ζητούν ένα λάκκο να πέσουν μέσα να ξεκουραστούν. Και τα γουμάρια και το κουρμπάτσι θα βρίσκονται πίσω σας μίλια και σεις πια μήτε θα τα θυμόσαστε. Εγώ, θα λέτε, να ξεραθεί το στόμα μου αν είπα ποτέ τέτοιο λόγο. Μα τον είπατε, είναι γραμμένος στον αέρα, πάνω στους τοίχους των σπιτιών, μέσα στις φυλλάδες που βγάzaτε. Και τούτοι οι άνθρωποι, όσο πονετικοί κι αν είναι, πώς θέτε να τον ξεχάσουνε; Θα τον θυμούνται και θα σας τον θυμίζουνε και σεις θα μετανοιώνετε πικρά. Γι' αυτό σας λέω μη, μη όσο είναι καιρός.

Θα λέτε: μάνα, και τούτη τη λεκάνη, πίσω μας θα την αφήσουμε; Να σας πω για τη λεκάνη. Το άσπρο σμάλτο της από μέσα είναι τσουκαρισμένο στον πάτο, μια μαύρη ξεγδαρματιά που μεγαλώνει με τα χρόνια, γι' αυτό θέλει προσοχή στο σαπούνισμα. Έτσι την αγόρασα, μισοτιμής. Αυτού μέσα

έπλυνα τα μωρουδιακά σας, από Μιχάλη ως Νίκο, τριάντα χρόνια, μάλιστα. Πώς θαρρείτε πως στήνεται νοικοκυριό άμα ζεις μεροδούλι μεροφάι; Αυτό που αγοράζεις κόβοντας απ' το ψωμί σου, το καμαρώνεις, το προστατεύεις, γαντζώνεσαι πάνω του. Και το κουβαλάς, απ' το ισόγειο της Μπαλάξα στο μονόροφο του λαβύρινθου με τα πολλά καφασωτά κι από κει εδώ, κι από δω ποιος ξέρει πού, με τα μυαλά που πηγαίνετε. Ακούς εκεί, γουμάρια! Δεν τη θυμάστε φαίνεται τη λεκάνη γεμάτη ως τη μέση με το αίμα της Ουρανίας. Τη θυμάστε; Ήτανε νύχτα του Οχτώβρη, ζεστή. Το κοριτσάκι από τ' απόγεμα, σα γύρισε από το σχολειό, παραπονιόταν. Ένα βάρος, μαμά, στο κεφάλι μου. Τη βάλουμε κάτω και πλάγιασε νωρίς. Θάτανε εννιά, θάτανε δέκα; Ο ποδηλατάς κάτω είχε στήσει το τάβλι στο φως της ασετυλίνης κι έριχνε μόνος τα ζάρια για να γυμνάζεται. Μαμά, φωνάζει η Ουρανία, έλα να δεις. Είχε ανοίξει η μύτη της, τα μαξιλάρια κόκκινα, το νυχτικό της έσταζε. Δεν είναι τίποτε, είπαμε, θα ξεθυμάνει ο πονοκέφαλος. Μα το αίμα έτρεχε βρύση, φέραμε το κοριτσάκι στο αντρέ, φέραμε τη λεκάνη και πιάσαμε τα ξίδια και τα μπαμπάκια. Σκύψε, παιδί μου, μέσα, όχι, όχι, καλύτερα πίσω το κεφάλι σου. Τι γάζες, τι μαντίλια γέμισε. Βρε Μιχάλη, λέω του μεγάλου, η βάρδια του πατέρα σου ακόμη δεν τελείωσε. Πετάξου σ' ένα τηλέφωνο και πες του να φέρει αμέσως γιατρό. Γιατρό, νύχτα, στο σπίτι; Έβαλε τα κλάματα ο Σταμάτης και πίσω του το Καλλιοπάκι. Η Ουρανία ήτανε σαν το πανί, σκυμμένη πάνω απ' τη λεκάνη, δεν ήθελε πια να γέρνει πίσω, γιατί το αίμα κατέβαινε στο στομάχι της και την αναγούλιαζε. Κι ο Μιχάλης ξεχρόνιζε. Πάει, το χάνω το παιδί, λέω μέσα μου. Βαστάτε της το κούτελο, τους λέω και πάω στα εικονίσματα. Έπεσα χάμω και χτυπούσα το κεφάλι στο πάτωμα. Παναγίτσα μου, έλεγα, όχι αυτό, είναι αθώο και τ' αγαπάει τόσο τα γράμματα. Και στο ράψιμο είναι καλό και τ' αδέρφια της τα πονάει κι είναι η αδυναμία του κύρη της. Μαμά, μου φωνάζουνε, τα χέρια της πάγωσαν. Κι ο Μιχάλης ξεχρόνιζε. Κι έφτασε κάποτε και νόμισα πως έφτασε ο Μεσσίας. Μα τι μου λέει; Ο πατέρας δεν πήγε απόψε καθόλου στη δουλειά. Ω, συμφορά, ω, ανάθεμα σ' αυτόν που έβγαζε τις τράπουλες. Κάνω έτσι κι όταν είδα τη λεκάνη γεμάτη στα μισά, μου ήρθε σαν τρέλα. Μπα, λέω, αδύνατο τόσο αίμα να είναι του παιδιού, θα 'χε τελειώσει. Αυτό είναι ξιτισμένο κρασί απ' τη νταμιζανίτσα του μπαλκονιού. Το παιδί χάνεται, Αριάγνη! Άνοιξα τα παράθυρα. Σώστε, χριστιανοί, το χάνω μέσα από τα χέρια μου, φωνάζω. Από κάτω, κάτι μου λέγανε. Σκύβω, ήταν ο Γιούνες, μ' εκείνο το σερσέμη τον πιανίστα το Γερμανό και χάζευαν το τάβλι του ποδηλατά. — Ομ Μεχάλη τρέχει τίποτα; — Βρε Γιούνες, του λέω, σώσε, το παιδί μου τελειώνει. Ωσπου να το πω ήταν απάνω. Πλατσ, πλατσ χτυπούσαν τα γυμνά του πόδια στα πέτρινα σκαλοπάτια. Μια και δυο τη σήκωσε στα χέρια και δρόμο κάτω. Πίσω ο Μιχάλης με το παλτουδάκι της, για να τη σκεπάσει. Ξοπίσω τους εγώ με τις παντόφλες και τη νυχτικιά. Πού την πάει; Τρέχαμε σαν τρελοί και δεν τον προφταίναμε. Κι από πίσω μας ο μαχαλάς ξεσηκωμένος να ρωτάει: Μα τι γίνηκε, φονικό; Ποιος είχε καιρό να τους εξηγήσει. Όταν φτάσαμε στη

Μπουστάνι, τον χάσαμε. Αριστερά, πήρε την Νταουαουίν, μας λέει ένας περαστικός. Κατάλαβα, την πήγαινε στο φαρμακείο που διανυχτέρευε, αντίκρυ στο σαράι του Πασά. Την είχαν κιάλας ξαπλωμένη στο μουσαμαδένιο κρεβάτι. «Ψυχραιμία, κυρία μου», έλεγε ο φαρμακοποιός. «Μην κάνετε έτσι. Τώρα θα φτάσει ο γιατρός. Ευτυχώς κατοικεί από πάνω μας. Πήγε να τον φωνάξει. Μα πού το βρήκατε τέτοιο θηρίο; Κοιτάξτε πώς την έσπασε την πόρτα μου. Αφού τον είδα και του φώναξα έρχομαι, ήταν ανάγκη να την κλωτσήσει; Ποιος θα πληρώσει τώρα τα τζάμια;»

Με το γιατρό άλλο ζήτημα. Τον κατέβασε με τις πνιγμένες. Και τον κρατούσε από το σβέρκο μπας και του φύγει. Μα εκεί το παράκαμνε. Γιατί ο γιατρός ήταν ένας καλότατος άνθρωπος. Μικροκαμωμένος, με μούσι, μιλούσε φαρσί τα ελληνικά, αν κι ήτανε Σαμλής ή κάτι τέτοιο. — Βρε, Γιούνες, του λέω, κατέβασε τα χέρια σου απ' το γιατρό, δεν ντρέπεσαι; — Ομ Μεχάλη, μου κάνει, άσε με να τελειώσω τη δουλειά κι ύστερα δείρε με.

Έτσι το σώσαμε το κοριτσάκι. Κι όταν γυρίσαμε σπίτι με τ' αμάξι που μας έφερε ο Γιούνες, και την πλαγιάσαμε στο κρεβάτι κι αποκοιμήθηκε, είδα τη λεκάνη πάνω στο τραπέζι: Θε μου, είπα, αυτό είναι το αίμα του παιδιού μου, πώς να το χύσω στο νεροχύτη; Μα κι αυτό το έκανα κι όταν γύρισε ο κύρης της, ξημερώματα πια, το σπίτι ήτανε συγυρισμένο κι όλα τα παιδιά κοιμόντουσαν σα να μην είχε γίνει τίποτα. — Το γουμάρι, του κάνω, ο ξιπόλητος, που λες καμιά φορά, έσωσε το παιδί μας απόψε. — Ποιος, τι; Κι όταν του τα είπα με το νι και με το σίγμα, τι γυρίζει και μου κάνει; — Κι άφησες αυτόν τον βρωμάραπα να πάρει στην αγκαλιά του το κορίτσι μας;

Τη λεκάνη και τα εικονίσματα μπορείτε να τα πάρετε. Ακόμα και το τραπέζι με τον κίτρινο μουσαμά. Και την Ουρανίτσα την ίδια μπορείτε να τη στείλετε αλλού. Μα η νύχτα μέσα στο γαϊδουροκαλόκαιρο, το φως της ασετυλίνης, τους δρόμους και το βουητό του μαχαλά, τα σπασμένα τζάμια και τις μεγάλες φωτισμένες γυάλες με το πράσινο και το κόκκινο νερό, το λαχάνιασμα του Γιούνες, το χαμόγελο του γιατρού, αυτά όλα θα μείνουν πίσω, δεν κλείνονται σε βαγόνια. Και δίχως αυτά τι παίρνετε μαζί σας; Τίποτα!

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.19

Το ποτάμι

Το διήγημα προέρχεται από τη συλλογή «Ζητείται ελπίς» (1954) του Αντώνη Σαμαράκη (1919-2003).

Η διαταγή ήτανε ξεκάθαρη: Απαγορεύεται το μπάνιο στο ποτάμι, ακόμα και να πλησιάζει κανένας σε απόσταση λιγότερο από διακόσια μέτρα. Δε χώραγε λοιπόν καμιά παρανόηση. Όποιος την παρέβαινε τη διαταγή, θα πέρναγε στρατοδικείο.

Τους τη διάβασε τις προάλλες ο ίδιος ο ταγματάρχης. Διέταξε γενική συγκέντρωση, όλο το τάγμα, και τους διάβασε. Διαταγή της Μεραρχίας! Δεν ήτανε παίξε γέλασε.

Είχανε κάπου τρεις βδομάδες που είχαν αράξει δώθε από το ποτάμι. Κείθε από το ποτάμι ήταν ο εχθρός, οι Άλλοι όπως τους λέγανε πολλοί.

Τρεις βδομάδες απραξία. Σίγουρα δε θα βάσταγε πολύ τούτη η κατάσταση, για την ώρα όμως επικρατούσε ησυχία.

Και στις δυο όχθες του ποταμού, σε μεγάλο βάθος, ήτανε δάσος. Πυκνό δάσος. Μεσ στο δάσος είχανε στρατοπεδεύσει και οι μιν και οι δε.

Οι πληροφορίες τους ήτανε πως οι Άλλοι είχανε δυο τάγματα εκεί. Ωστόσο, δεν επιχειρούσαν επίθεση, ποιος ξέρει τι λογαριάζανε να κάνουν. Στο μεταξύ, τα φυλάκια, και από τις δυο μεριές, ήταν εδώ κι εκεί κρυμμένα στο δάσος, έτοιμα για παν ενδεχόμενο.

Τρεις βδομάδες! Πώς είχανε περάσει τρεις βδομάδες! Δε θυμόντουσαν σ' αυτόν τον πόλεμο, που είχε αρχίσει εδώ και δυόμισι χρόνια περίπου, άλλο τέτοιο διάλειμμα σαν και τούτο.

Όταν φτάσανε στο ποτάμι, έκανε ακόμα κρύο. Εδώ και μερικές μέρες, ο καιρός είχε στρώσει. Άνοιξη πια!

Ο πρώτος που γλίστρησε κατά το ποτάμι ήτανε λοχίας. Γλίστρησε ένα πρωινό και βούτηξε. Λίγο αργότερα, σύρθηκε ως τους δικούς του, με δυο σφαίρες στο πλευρό. Δεν έζησε πολλές ώρες.

Την άλλη μέρα, δυο φαντάροι τραβήξανε για κει. Δεν τους ξαναείδε πια κανένας. Ακούσανε μονάχα πολυβολισμούς, και ύστερα σιωπή.

Τότε βγήκε η διαταγή της Μεραρχίας.

Ήτανε ωστόσο μεγάλος πειρασμός το ποτάμι. Τ' ακούγανε που κυλούσε τα νερά του και το λαχταρούσανε. Αυτά τα δυόμισι χρόνια, τους είχε φάει η βρώμα. Είχανε ξεσυνηθίσει ένα σωρό χαρές. Και να, τώρα, που είχε βρεθεί στο δρόμο τους αυτό το ποτάμι. Αλλά η διαταγή της Μεραρχίας...

— Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας! είπε μέσ' από τα δόντια του κείνη τη νύχτα.

Γύριζε και ξαναγύριζε και ησυχία δεν είχε. Το ποτάμι ακουγότανε πέρα και δεν τον άφηνε να ησυχάσει.

Θα πήγαινε την άλλη μέρα, θα πήγαινε οπωσδήποτε. Στο διάολο η διαταγή της Μεραρχίας!

Οι άλλοι φαντάροι κοιμόντουσαν. Τέλος τον πήρε κι αυτόν ο ύπνος. Είδε ένα όνειρο, έναν εφιάλτη. Στην αρχή, το είδε όπως ήτανε: ποτάμι. Ήτανε μπροστά του αυτό το ποτάμι και τον περίμενε. Κι αυτός, γυμνός στην όχθη, δεν έπεφτε μέσα. Σα να τον βάσταγε ένα αόρατο χέρι.

Ξύπνησε βαλαντωμένος· δεν είχε ακόμα φέξει...

Φτάνοντας στην όχθη, στάθηκε και το κοίταζε. Το ποτάμι! Ωστε υπήρχε λοιπόν αυτό το ποτάμι; Όρες ώρες, συλλογιζότανε μήπως δεν υπήρχε στ' αλήθεια. Μήπως ήτανε μια φαντασία τους, μια ομαδική ψευδαίσθηση.

Είχε βρει μια ευκαιρία και τράβηξε κατά το ποτάμι. Το πρωινό ήτανε θαύμα! Αν ήτανε τυχερός και δεν τον παίρνανε μυρουδιά... Να πρόφτανε μονάχα να βουτήξει στο ποτάμι, να μπει στα νερά του, τα παρακάτω δεν τον νοιάζανε.

Σ' ένα δέντρο, στην όχθη, άφησε τα ρούχα του, και όρθιο πάνω στον κορμό, το τουφέκι του. Έριξε δυο τελευταίες ματιές, μια πίσω του, μην ήτανε κανένας από τους δικούς του, και μια στην αντίπερα όχθη, μην ήτανε κανένας από τους Άλλους. Και μπήκε στο νερό.

Από τη στιγμή που το σώμα του, ολόγυμνο, μπήκε στο νερό, τούτο το σώμα που δυόμισι χρόνια βασανιζότανε, που δυο τραύματα το είχανε ως τώρα σημαδέψει, από τη στιγμή αυτή ένιωσε άλλος άνθρωπος. Σα να πέρασε ένα χέρι μ' ένα σφουγγάρι μέσα του και να τα 'σβησε αυτά τα δυόμισι χρόνια.

Κολυμπούσε πότε μπρούμυτα, πότε ανάσκελα. Αφηνότανε να τον πηγαίνει το ρεύμα. Έκανε και μακροβούτια...

Ήταν ένα παιδί τώρα αυτός ο φαντάρος, που δεν ήταν παρά εικοσιτριώ χρονώ κι όμως τα δυόμισι τελευταία χρόνια είχαν αφήσει βαθιά ίχνη μέσα του.

Δεξιά κι αριστερά, και στις δυο όχθες, φτερουγίζανε πουλιά, τον χαιρετούσανε περνώντας πότε πότε από πάνω του.

Μπροστά του, πήγαινε τώρα ένα κλαδί που το έσερνε το ρεύμα. Βάλθηκε να το φτάσει μ' ένα μονάχα μακροβούτι. Και το κατάφερε. Βγήκε από το νερό ακριβώς δίπλα στο κλαδί. Ένιωσε μια χαρά! Αλλά την ίδια στιγμή είδε ένα κεφάλι μπροστά του, κάπου τριάντα μέτρα μακριά.

Σταμάτησε και προσπάθησε να δει καλύτερα.

Και κείνος που κολυμπούσε εκεί τον είχε δει, είχε σταματήσει κι αυτός. Κοιτάζονταν.

Ξανάγινε αμέσως αυτός που ήτανε και πρωτύτερα: ένας φαντάρος που είχε κιόλας δυόμισι χρόνια πόλεμο, που είχε έναν πολεμικό σταυρό, που είχε αφήσει το τουφέκι του στο δέντρο.

Δεν μπορούσε να καταλάβει αν αυτός αντίκρου του ήτανε από τους δικούς του ή από τους Άλλους. Πώς να το καταλάβει; Ένα κεφάλι έβλεπε μονάχα. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους δικούς του. Μπορούσε να 'ναι ένας από τους Άλλους.

Για μερικά λεπτά, και οι δυο τους στέκονταν ακίνητοι στα νερά. Τη σιωπή διέκοψε ένα φτάρνισμα. Ήταν αυτός που φταρνίστηκε, και κατά τη συνήθειά του βλαστήμησε δυνατά. Τότε εκείνος αντίκρου του άρχισε να κολυμπάει γρήγορα προς την αντίπερα όχθη. Κι αυτός όμως δεν έχασε καιρό.

Κολύμπησε προς την όχθη του μ' όλη του τη δύναμη. Βγήκε πρώτος. Έτρεξε στο δέντρο που είχε αφήσει το τουφέκι του, το άρπαξε. Ο Άλλος, ό,τι έβγαινε από το νερό. Έτρεχε τώρα κι εκείνος να πάρει το τουφέκι του.

Σήκωσε το τουφέκι του αυτός, σημάδεψε. Του ήτανε πάρα πολύ εύκολο να του φυτέψει μια σφαίρα στο κεφάλι. Ο Άλλος ήτανε σπουδαίος στόχος έτσι καθώς έτρεχε ολόγυμνος, κάπου είκοσι μέτρα μονάχα μακριά.

Όχι, δεν τράβηξε τη σκανδάλη. Ο Άλλος ήταν εκεί, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο. Κι αυτός ήταν εδώ, γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ήτανε και οι δυο γυμνοί. Δυο άνθρωποι γυμνοί. Γυμνοί από ρούχα. Γυμνοί από ονόματα. Γυμνοί από εθνικότητα. Γυμνοί από τον χακί εαυτό τους.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Το ποτάμι δεν τους χώριζε τώρα, αντίθετα τους ένωνε.

Δεν μπορούσε να τραβήξει. Ο Άλλος είχε γίνει ένας άλλος άνθρωπος τώρα, χωρίς άλφα κεφαλαίο, τίποτα λιγότερο, τίποτα περισσότερο.

Χαμήλωσε το τουφέκι του. Χαμήλωσε το κεφάλι του. Και δεν είδε τίποτα ως το τέλος, πρόφτασε να δει μονάχα κάτι πουλιά που φτερουγίσανε τρομαγμένα σαν έπεσε από την αντικρινή όχθη η τουφεκιά, κι αυτός, γονάτισε πρώτα, ύστερα έπεσε με το πρόσωπο στο χώμα.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.20

Το πλατύ ποτάμι

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα «Το πλατύ ποτάμι» (1946) του Γιάννη Μπεράτη (1904-1968) που αναφέρεται στον ελληνοϊταλικό πόλεμο.

Κοντεύαμε, φτάναμε πια στην κορφή. Είχαμε αραιώσει και προχωρούσαμε τώρα πιο σιγανά κι όλο σκυφτοί στα δυο. Μα μόλις το πρώτο μουλάρι ξεπρόβαλε, μισό σχεδόν, άρχισε εκείνο το κακό, που δεν ήξερες τι να κάνεις.

Ήταν τυχαίο ή μας είχανε αντιληφθεί; Πέσαμε όλοι μας αμέσως μπρούμυτα χάμω, χώνοντας το κεφάλι μας με την κάσκα όπου βρίσκαμε. Το 'να μουλάρι τρόμαξε, τινάχτηκε κι έριξε κάτω όλο το φορτίο του. Οι οβίδες συνεχώς σκάγανε μπροστά μας, πλάι μας, και μας γιομίζανε χώματα και πέτρες, που κουδουνίζανε σφυριχτά πάνω στο κράνος. Σουρθήκαμε με την κοιλιά λίγο πιο κάτω, ξεφορτώσαμε όπως-όπως τα μουλάρια για να μην πάρουν δρόμο και ξαναριχτήκαμε χάμω. Είχα κουβαριαστεί πίσω απ' έναν διάφανο αγκαθωτό θάμνο, έτσι σαν για κάποια παρηγοριά. Το χειρότερο είναι που κανένας μας δεν ήξερε πού θα είναι το στοιχειώδικο λίγο πιο απυρόβλητο μέρος και δεν

τολμούσαμε να κουνηθούμε από τη θέση μας, ξέροντας ταυτόχρονα πως ίσως είναι η χειρότερη που μπορούσαμε να διαλέξουμε. Σκάγανε εκεί στην κορφή, κι ύστερα πιο κάτω, κι όλα τα πράγματα, όπου και να 'πεφτε, υψωνόντουσαν σαν ένας βίαιος μαυροκόκκινος αναποδογυρισμένος κώνος.

Ήμουν κάπως βέβαιος (όσο και μ' όλη τη δύναμη της ελπίδας που προσπαθούσα να επιστρατέψω ν' αντιστέκουμαι) πως αυτή τη φορά δεν υπάρχει σωτηρία. Κι ύστερα μ' έπιανε μια νάρκη, μια τόσο παράξενη νάρκη, έτσι, μου φαίνεται, όπως όταν πρόκειται να πεθάνεις από ψύξη. Είχα κουβαριαστεί, είχα μαζέψει τα γόνατά μου κοντά στο πηγούνι μου και δεν ήθελα τίποτα, μα τίποτ' άλλο, παρά να κοιμηθώ. Όχι, δε σκέφτεσαι τίποτα τη στιγμή του θανάτου, του επερχομένου θανάτου, παρά αυτόν τον ίδιο που όλο πλησιάζει· ούτε καμιά πικρία, ούτε καμιά νοσταλγία νιώθεις για τους άλλους που θα εγκαταλείψεις, έστω και τους πιο αγαπητούς· ούτε καν τους σκέφτεσαι καθόλου -κι είσαι κουβαριασμένος μόνο ΕΣΥ κι απέναντί σου ΕΚΕΙΝΟΣ, που κι αυτόν δεν τον σκέφτεσαι ίσως καθόλου με το μυαλό, αλλά τον νιώθεις μ' όλο το δόλιο το κορμί σου που δε θέλει, που αρνιέται, πάση θυσία, να παραδοθεί.

Ο καταδικασμένος σε θάνατο, λέει ο Δοστογιέβσκυ, σκέφτεται ακριβώς εκείνη τη στιγμή όλα του τ' αγαπητά. Ίσως επειδή ξέρει πως γι' αυτόν δεν υπάρχει πια ελπίδα, ενώ σε σένα, παρ' όλ' αυτά, ως την τελευταία στιγμή, διαφαίνεται κάποια αμυδρή; Δεν ξέρω.

Πόση ώρα περνούσε έτσι, κι αυτό δεν ξέρω -μα από πάνω μου άκουγα κάτι παράξενα φτερουγίσματα, σαν πουλιά που αναφουφουλιάζονται. Θα 'ναι τίποτα πουλιά απ' τους πιο πάνω θάμνους, σκέφτηκα που τρομάξανε και φεύγουν όσο πιο γρήγορα μπορούν. Σήκωσα το κεφάλι μου για να δω. Περνούσαν, μόλις λίγο πιο πάνω απ' τις πλάτες μου, γρήγορα, σφυριχτά, πανικόβλητα, σαν πουλιά και σαν πολύ μεγάλες μαύρες πεταλούδες μαζί, μ' ένα παράξενο κι ιλιγγιώδικο στριφογύρισμα γύρω στον άξονά τους, σα να θέλανε με το ράμφος τους να πιάσουν την ουρά τους.

«Σκύψτε! Πέστε κάτω, κύριε Ανθυπασπιστά!» μου φωνάξαν άγρια δυο μεταγωγικοί που 'ταν πιο πέρα. «Σκύψτε! Τα θραύσματα περνούν από πάνω σας! Ελάτε γρήγορα εδώ!»

Με δυο πηδήματα βρέθηκα ξάφνου κοντά τους, ανάμεσα και στους δυο, και κουβαριαστήκαμε κι οι τρεις μας, αγκαλιασμένοι όσο σφιχτότερα μπορούσαμε για να δίνουμε λιγότερο στόχο.

Α! να πω την αλήθεια, σ' αυτές τις στιγμές πόσο λαχτάρησα τη μέθη της μάχης! Ενώ εμείς τον βλέπαμε πάντα τον πόλεμο «εν ψυχρώ» κι είμαστε πάντα σαν τρακαρισμένα, περισφυγμένα αγρίμια - που δεν είχαμε τίποτε ν' απαντήσουμε και μες στη λύσσα της απάντησής μας να ξεχαστούμε και να μεθύσουμε. Δεν είχαμε κανένα άλλο όπλο παρά το τρέξιμο, τη φυγή και το σουρτό κρύψιμο από τόπο σε τόπο -ναι, έτσι, όπως είπα, σαν περιζωσμένα αγρίμια, που βάλανε φωτιά στο δάσος τους.

ΚΕΙΜΕΝΟ 17.21**Ο φύκος**

Ο Γιώργος Ιωάννου (1927-1985) ήταν πεζογράφος της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή πεζογραφημάτων «Η σαρκοφάγος», που κυκλοφόρησε το 1971 από τις εκδόσεις Κέδρος.

Μολονότι είχα δημοσιεύσει ότι δε θα γιορτάσω, κάποιος φίλος θεώρησε καλό να μου στείλει πρόπερσι τη μέρα της γιορτής μου έναν φύκο. Αντιπαθώ τις γιορτές και τα δώρα γι' αυτό δέχτηκα όχι χωρίς κάποια στεναχώρια για τη γλάστρα. Αργότερα όμως κοιτάζοντας με προσοχή το φυτό πήρα να ξεχνιέμαι και να σιγοαλλάζω διάθεση. Ήταν ένα είδος φύκου καλύτερο, οπωσδήποτε, απ' τα συνηθισμένα... Με φύλλα πιο πλατιά, πιο νευρώδη και πιο σκούρα, με κορμό ίσιο και δυνατό και γενικά με γραμμές υποβλητικά ευχάριστες. Πήρα το σοβαρό φυτό και χωρίς δισταγμό, αντί να το βάλω στη βεράντα μαζί με τ' άλλα, το πήγα στο δωμάτιό μου. Όταν γύρισα τις πρωινές ώρες, είχα φυσικά ξεχάσει το φυτό, μετά από τόσα και τόσα που είχαν μεσολαβήσει, μα κατά το απόγευμα μόλις κάθισα στο τραπεζάκι μου να συγκεντρωθώ κι έπεσαν τα μάτια μου στον ατάραχο φύκο, μια δύναμη, καρτερικότητα μάλλον, ένιωσα να εκπορεύεται αποκεί και να με γαληνεύει. Σηκώθηκα, τον πότισα λίγο, καθάρισα μ' ένα πανί μαλακό τα φύλλα και το τσουτσουνάκι του κι ύστερα στρέφοντας απάνω του το φως τον εξέτασα παντού με τον μεγεθυντικό φακό μου, που τον έχω για να βλέπω και να ξαναβλέπω λεπτομερειακά αγαπημένες φωτογραφίες. Ήταν άψογος, χωρίς ίχνος αρρώστιας ή τραυματισμού πουθενά. Θαρρείς και είχε φυτρώσει μεμιάς εκείνη τη στιγμή. Ικανοποιήθηκα. Όμως αμέσως σχεδόν μελαγχόλησα, όταν σκέφτηκα πως ήταν κι αυτός ένα φυτό του ανθοπωλείου, ψεύτικο σχεδόν, που αναπτύχθηκε έτσι με διάφορες ουσίες χημικές και τώρα που θα τις έχανε, θα έπαιρνε κι αυτό, όπως συνήθως, να χαλάει. Πάντως, εγώ εξακολούθησα και τις επόμενες μέρες να το λιγοποιάζω και να το γυαλίζω, όχι χωρίς ανησυχία σοβαρή. Όταν όμως είδα ένα πρωί σκισμένη και πεσμένη τη φλούδα απ' την πιπεριά του και μισοξετυλιγμένο ένα ωραιότατο λαδοπράσινο φύλλο, ησύχασα απολύτως κι άρχισα πλέον να κάνω μακροχρόνια σχέδια για το μέλλον. Στο μεταξύ η άνοιξη προχωρούσε ραγδαία κι αυτός, κάθε βδομάδα σχεδόν, πετούσε κι από ένα νέο φύλλο, ολοένα πιο μεγάλο και πιο γυαλιστερό. Ξεθάρρεψα. Τον έβγαλα στο μπαλκόνι να τον δει λίγο η ήλιος και να μη γίνει σαν το αφεντικό του ανήλιαγος κι αυτός. Δεν πρόσεξα όμως, κι ένα βράδυ που φύσηξε Βαρδάρης, η γαζία γέροντας του καταξέσκισε δυο τρία απ' τα ωραιότερα φύλλα του. Ανέκαθεν αντιπαθούσα τις γαζίες για την πρόστυχη ομορφιά τους, που όμως όπως είναι φυσικό έχει βρει τόση ανταπόκριση. Τις φοβόμουν μάλιστα και λίγο, από τότε που μικρόν μου είχαν πει πως στα λουλούδια τους μαζεύονται μικρόβια της φθίσης. Τη φορά όμως αυτή έγινα έξω φρενών. Αν ήταν αποκλειστικά

δική μου, θα την έδινα αμέσως σε κείνους που από καιρό επίμονα μας τη ζητούσαν για να τη φυτέψουνε στο οικόπεδό τους σε κάτι κατσάβραχα. Μια όμως και δεν ήταν στο χέρι μου αυτό, περιορίστηκα να περιμαζέψω το φύκο αμέσως στο δωμάτιό μου. Για τα φύλλα του γιατριά δεν υπήρχε· είτε τ' άφηνα έτσι είτε τα 'κοβα, τα τραύματα και τα σημάδια θα έμεναν σ' όλη του τη ζωή. Σαν άνθρωπος είναι κι αυτό, συλλογίστηκα, κι αμέσως τον συμπάθησα ακόμα πιο πολύ. Από τότε τον κράτησα για πάντα απέναντί μου μέσα στο δωμάτιο. Το χειμώνα σταματάει κι απ' την άνοιξη ως το φθινόπωρο αραδιάζει με κανονικό ρυθμό κλιμακωτά τα φύλλα του. Ταιριάζουμε σε πολλά. Ούτε ήλιο ούτε αέρα πολύ θέλει και δεν τον πειράζει διόλου το ηλεκτρικό φως, που μέρα νύχτα καίει στο ντουμανιασμένο απ' τα τσιγάρα δωμάτιό μου, όπου ψοφούν αράδα τα ωδικά πουλιά. Στέκεται εκεί απέναντί μου αλύγιστος, ατάραχος, βαθύτατα σιωπηλός. Σα να πνίγει, να απορροφά, τη βαβούρα της ανεκδιήγητης πολυκατοικίας όπου είμαι καταδικασμένος να ζω. Ούτε λουλούδια ούτε παρακλάδια πετά. Μια αδιάπτωτη εσωτερική ζωή τού χαρίζει την ομορφιά του. Κάποιος που ξέρει απ' αυτά μου είπε πως είναι αρσενικός ο φύκος μου και λέγοντας αρσενικός εννοούσε, βέβαια στείρος. Καλύτερα έτσι. Αν ήταν θηλυκός, θα ήταν σίγουρα πιο άσχημος μ' όλα εκείνα τα παρακλάδια και τις περιφέρειες. Στο μεταξύ ολοένα ρίχνει μπόι. Και να θέλω, δεν μπορώ πια να τον βγάλω στη βεράντα. Άλλωστε, αν τον πιάσει τώρα Βαρδάρης, θα τον ρίξει οπωσδήποτε κάτω και θα πάθει ό,τι και οι μυθικοί γίγαντες. Αλλά και μέσα στο δωμάτιο συνεχώς να μέινει, το πολύ πολύ ένα καλοκαίρι ακόμα να ζήσει. Με το ρυθμό που μεγαλώνει γρήγορα θα φτάσει στο ταβάνι και τότε πλέον δεν τον σώζει τίποτε. Το ταβάνι πάντως δεν πρόκειται να υποχωρήσει. Αυτός θ' αρχίσει να λυγάει, θ' ασκημαίνει σιγά σιγά, και για να μην πέσει απάνω μου καμιά μέρα, πρέπει να τον κόψω εγώ με τα ίδια μου τα χέρια. Δε θα 'ναι, βέβαια, η πρώτη φορά, που θα κάνω μια τέτοια πράξη, επειδή δεν έχω τα μέσα ή τη δύναμη να κρατήσω κοντά μου πράγματα και πρόσωπα που αγαπώ. Κατά βάθος όμως δεν τον λυπάμαι. Αυτός τουλάχιστο έδειξε το μπόι του και πηγαίνει τώρα παλικαρίσια. Εγώ όμως να δούμε πώς θα πάω, που ολοένα ζαρώνω και ζουφώνω, ελπίζοντας κατά βάθος πως επί των ημερών μου, και εγκαίρως μάλιστα, θ' αλλάξουν οι νόμοι της φύσεως ή οι χαρακτήρες των ανθρώπων. Ασφαλώς θα πάω πολύ χειρότερα - ούτε καν από φιλικό χέρι.

